

TEISMO SAMPRATA PAGAL SUTARTIES DĖL EUROPOS SAJUNGOS VEIKIMO 267 STRAIPSNĮ

Deimilė Prapiestytė

Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Viešosios teisės katedra
Saulėtekio al. 9, I rūmai, LT-10222 Vilnius, Lietuva
Telefonas (+370 5) 236 6175
Elektroninis paštas deimile.prapiestyte@gmail.com

Pateikta 2011 m. rugsėjo 30 d., parengta spausdinti 2011 m. gruodžio 7 d.

***Anotacija.** Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 267 straipsnio taikymo aspektu straipsnyje analizuojama teismo sąvoka. Būtent „teismo“ sąvoka prejudicinio sprendimo priėmimo procese, vykstančiame Europos Sąjungos Teisingumo Teisme, yra pagrindinis straipsnio tyrimo objektas. Atitinkamai straipsnyje analizuojama Europos Sąjungos Teisingumo Teismo jurisprudencija, kurioje buvo išskirti pagrindiniai kriterijai, leidžiantys nustatyti, ar valstybės narės institucija, besikreipianti į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą dėl prejudicinio sprendimo priėmimo, gali būti pripažįstama teismu Europos Sąjungos prejudicinio sprendimo priėmimo procese.*

***Reikšminiai žodžiai:** Europos Sąjungos Teisingumo Teismas, Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 267 straipsnis, prejudicinio sprendimo priėmimo procedūra, teismas.*

Įvadas

Per paskutinius kelerius metus Lietuvos teisės doktrinoje rašyta apie Europos Sąjungos proceso teisę¹, tačiau procesas dėl prejudicinio sprendimo priėmimo, numatytas Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo² (toliau – ir SESV) 267 straipsnyje, išsamiai analizuotas nebuvo. Šiame straipsnyje analizuosime teismo sampratą minėto SESV straipsnio taikymo ir aiškinimo kontekste. Šios analizės svarbą pagrindžia Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (toliau – ir Teisingumo Teismas, Teismas, ESTT) jurisprudencija, iš kurios matyti, kad vienas iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą priimtino pagrindų yra teismo statusas, t. y. nustačius, kad prašymą pateikusi valstybės narės institucija neturi teismo statuso pagal SESV 267 straipsnį³, prašymas bus pripažįstamas nepriimtiniu. Todėl valstybių narių institucijos, norinčios pasinaudoti SESV 267 straipsnyje įtvirtinta bendradarbiavimo procedūra su Teisingumo Teismu, turėtų tinkamai įvertinti joms priskirtų funkcijų pobūdį ir tikimybę, kad pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą bus pripažintas priimtiniu. Atkreipiame dėmesį į tai, kad analizuosime teismo sampratą Europos Sąjungos (toliau – ir ES, Sąjungos) teisės taikymo kontekste ir remsimės Teisingumo Teismo jurisprudencijoje pateiktu šios teisės aiškinimu, kur buvo ne kartą nurodyta, jog teismo samprata SESV 267 straipsnio taikymo kontekste yra susijusi tik su prejudicinio sprendimo priėmimo procesu, reglamentuojamu šiuo straipsniu, ir ji turi būti aiškinama kaip savarankiška ES teisės sąvoka⁴. Teismo sampratos SESV 267 straipsnio taikymo kontekste išsamios analizės svarbą pagrindžia ir tai, kad į ESTT dėl prejudicinio sprendimo priėmimo kreipėsi viena iš Lietuvos institucijų, kuri pagal vidaus teisę nėra pripažįstama teismu⁵, o Teismas priėmė nagrinėti pateiktą prašymą

- 1 Paminėtini autoriai prof. habil. dr. P. Kūris, akademikas, Europos Sąjungos Teisingumo Teismo teisėjas; Mykolo Romerio universiteto Teisės fakulteto prof. dr. I. Vėgėlė, prof. dr. V. Valančius, dr. R. Norkus ir kt.; Vilniaus universiteto Teisės fakulteto doc. dr. S. Žalimienė, dr. A. Limantė ir kt.
- 2 Europos Bendrijos steigimo sutartis (toliau – ir EB sutartis), pakeista Lisabonos sutartimi ir įsigaliojusi nuo 2009 m. gruodžio 1 d., todėl straipsnio tekste Europos Bendrija bus minima tik tada, kai to reikės pagal kontekstą dėl istorinio aiškumo. Norint išvengti galimų neaiškumų, tais atvejais, kai straipsnyje bus kalbama apie laikotarpį iki Lisabonos sutarties įsigaliojimo, bus nurodomi straipsniai pagal tuo metu galiojusią Europos Bendrijos sutarties ar Europos Sąjungos sutarties tekstus (pvz., EB sutarties 234 str.), o skliausteliuose bus nurodomi dabar galiojantys SESV straipsniai (pvz., SESV 267 str.).
- 3 Autorė, siekdama tikslumo ir aiškumo, straipsnyje vartoja terminą „institucija“ vietoj žodžio „teismas“ tais atvejais, kai iš konkrečios bylos faktinių aplinkybių nebus visiškai aišku, ar prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikė institucija, priklausanti teismų sistemai valstybėje narėje, kurioje ji veikia.
- 4 Teisingumo Teismas *Hagen OHG* byloje priimtame sprendime pasisakė dėl „savarankiškų teisės sąvokų Europos Sąjungos teisėje“, nuroydamas, kad tais atvejais, kai ES teisės aktuose nėra tiesioginės nuorodos į valstybių narių teisę, teisinės sąvokos turi būti aiškinamos ir taikomos pagal ES teisę, vienodai visoje ES. 1972 m. vasario 1 d. sprendimas *Hagen OHG prieš Einfuhr-und Vorratsstelle für Getreide und Futtermittel*, 49/71, Rink., p. 23, 6 p.
- 5 2010 m. spalio 21 d. sprendimas *Nidera Handelscompagnie*, C-385/09, dar nepaskelbtas Rink. Šioje byloje buvo nagrinėjamas Mokestinių ginčų komisijos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą. Teisingumo Teismas, išanalizavęs šios institucijos statusą pagal jurisprudencijoje suformuotus kriterijus, pateiktą prašymą priėmė, taip pripažindamas minėtą Lietuvos instituciją teismu pagal SESV 267 str.

dėl prejudicinio sprendimo priėmimo. Teismo sampratos analizės turėtų padėti kitoms Lietuvos institucijoms, sprendžiant, ar jos turi teisę kreiptis dėl prejudicinio sprendimo.

Aiškinant SESV 267 straipsnį sistemaiškai ir atsižvelgiant į jo vietą bei reikšmę visoje ES teisės aktų sistemoje, darytina išvada, jog jame nustatyta Sąjungos ir valstybių narių teismų bendradarbiavimo procedūra, kuria siekiama užtikrinti tinkamą ir vienodą Sąjungos teisės taikymą ir aiškinimą visų valstybių narių teismuose, dar kartais vadinamais Europos Sąjungos bendrosios kompetencijos teismais. Prejudicinio sprendimo priėmimo procedūra vertinama kaip speciali priemonė, leidžianti išvengti galimo skirtingo Sąjungos teisės aiškinimo valstybių narių teismuose, kurie, pateikdami prejudicinius klausimus Teisingumo Teismui, gali pašalinti iškilusius Sąjungos teisės aiškinimo ar taikymo sunkumus⁶. Teisingumo Teismas kartais, norėdamas efektyviai užtikrinti vienodą Sąjungos teisės aiškinimą ir taikymą „atleidžiai ir supratingai“⁷, nusprendžia, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusi valstybės narės institucija turi teismo statusą pagal SESV 267 straipsnį, nors kitoje byloje buvo priėmęs priešingą sprendimą, esant panašioms faktinėms aplinkybėms⁸.

Pirmą kartą Teismas klausimą dėl prejudicinius klausimus pateikusios institucijos teismo statuso⁹ sprendė gavęs Nyderlandų Kasyklų darbuotojų kasos arbitražo prašymą dėl prejudicinio sprendimo priėmimo ir pripažino jį teismu pagal SESV 267 straipsnį¹⁰. Iki minėtos bylos Teisingumo Teismas nagrinėjo prašymus dėl prejudicinių sprendimų priėmimo, kuriuos pateikdavo įvairių instancijų valstybių narių teismai, tačiau tik netiesiogiai nurodydavo, kad prejudicinius klausimus pateikusios valstybių narių institucijos gali būtų pripažįstamos teismais pagal EB sutarties 234 straipsnį (SESV 267 str.)¹¹.

-
- 6 2011 m. kovo 8 d. Plenarinės sesijos pateikta nuomonė Nr. 1/09, dar nepaskelbta Rink., 83 punktas.
- 7 Kovar, R. La notion de juridiction en droit européen. *Gouverner, administrer, juger. Liber Amicorum Jean Waline*. Paris: Dalloz, 2002, p. 612.
- 8 ESTT jurisprudencijoje galima rasti pavyzdžių, kai vienos nagrinėjamos bylos atveju yra pripažįstamas priimtinu prašymas dėl prejudicinio sprendimo, gautas iš institucijos, kuri savo veiklos pobūdžiu artimesnė yra valdžios institucijai nei teismui, tuo tarpu kitos bylos atveju, nors ir buvo nustatyta panašios faktinės aplinkybės kaip anksčiau nagrinėtoje byloje, ESTT atsisako priimti prašymą dėl prejudicinio sprendimo. Teisės doktrinoje tokia Teismo praktika yra vertinama pakankamai griežtai, įvardinant ją kaip prejudicinio sprendimo priėmimo procedūros anomaliją. Barav, A. Une anomalie préjudicielle. *Mélanges en hommage à Guy Isaac: 50 ans de droit communautaire*. Toulouse: Presses de l'Université des Sciences Sociales de Toulouse, 2004, T. 2, p. 773.
- 9 Gori, G. La notion de juridiction d'un Etat membre au sens de l'article 234 CE. *Liber Amicorum. Festschrift til Claus Gulmann*. Kobenhavn: Forlaget Thomson A/S, 2006, p. 157.
- 10 1966 m. birželio 30 d. sprendimas byloje *Vaassen-Goebbels prieš Beambtenfonds voor het Mijnbedrijf*, 61/65, Rink., p. 377.
- 11 Hagos apeliacinis teismas (1962 m. balandžio 6 d. sprendimas *De Geus en Uitdenbogerd prieš Bosch ir kt.*, 13/61, Rink., p. 89); Nyderlandų administracinis teismas, nagrinėjantis finansinius ginčus kaip paskutinė instancija (1963 m. vasario 5 d. sprendimas *Van Gend en Loos prieš Administratie der Belastingen*, 26/62, Rink., p. 3); Liuksemburgo apylinkės teismas (1964 m. gegužės 12 d. sprendimas *Wagner prieš Fohrmann ir kt.*, 101/63, Rink., p. 383); Romos civilinis teismas (1965 m. vasario 4 d. sprendimas *SARL Albatros prieš SOPECO*, 20/64, Rink., p. 41); Frankfurto prie Maino administracinis teismas (1965 m. liepos 8 d. sprendimas *Deutschmann prieš Bundesrepublik Deutschland*, 10/65, Rink., p. 601); Kolmaro apeliacinis teismas (Prancūzija) (1965 m. gruodžio 9 d. sprendimas *Hessische Knappschaft prieš Singer et Fils*, 44/65, Rink., p. 1191) ir kt.

Pažymėtina, kad Teisingumo Teismas savo jurisprudencijoje nesiekė suformuluoti ir pateikti teismo apibrėžimo, o išskyrė tik tam tikrus kriterijus, kuriuos turėtų atitikti valstybės narės institucija ar teismas, norintys pasinaudoti SESV 267 straipsnyje įtvirtinta prejudicinio sprendimo priėmimo procedūra. Akivaizdu, kad Teismas, taikydamas šiuos kriterijus, galėjo kartais pripažinti teismu pagal SESV 267 straipsnį tokias vienu valstybių narių institucijas, kurios kitose valstybėse narėse tikrai nebūtų laikomos teismu pagal vidaus teismų sistemą¹².

Klausimą dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą pateikusios institucijos „teismo“ statuso pagal SESV 267 straipsnį gali iškelti: generalinis advokatas (tik tais atvejais, kai nuspręsta prašyti generalinio advokato pateikti išvadą¹³); institucija ar teismas, prašanti Teismo priimti prejudicinį sprendimą¹⁴; pagrindinės bylos šalys; Europos Komisija ir kitos į bylos nagrinėjimą įsitraukusios ES institucijos.

Atsižvelgiant į tai, kad pačiame Sutarties tekste nėra teismo definicijos SESV 267 straipsnio taikymo kontekste, atsiranda erdvė formuluoti teismo sampratą, kurią vysto Teisingumo Teismas savo jurisprudencijoje formuluodamas kriterijus, kuriuos turi atitikti valstybių narių institucijos, siekiančios pasinaudoti prejudicinio sprendimo priėmimo procedūra. Straipsnyje toliau analizuosime, kaip Teisingumo Teismo jurisprudencijoje yra aiškinama SESV 267 straipsnyje nustatyta *valstybės narės* teismo sąlyga, (1) ir, antra, apžvelgsime Teisingumo Teismo jurisprudencijoje suformuluotus kriterijus, kuriuos turi atitikti valstybės narės teismas ar teisminė institucija, nusprendę kreiptis dėl prejudicinio sprendimo priėmimo (2).

-
- 12 Pavyzdžiui, *Raulin* byloje ESTT priėmė nagrinėti prašymą priimti prejudicinį sprendimą, kurį pateikė Nyderlandų speciali institucija, nagrinėjanti ginčus dėl studijų finansavimo, o *Gebhard* byloje tokį patį prašymą, gautą iš Milano prokurorų ir advokatų drausmės tarybos. Atitinkamai: 1992 m. vasario 26 d. sprendimas *Raulin prieš Minister van Onderwijs en Wetenschappen*, C-357/89, Rink., p. I-1027 ir 1995 m. lapkričio 30 d. sprendimas *Gebhard prieš Consiglio dell'Ordine degli Avvocati e Procuratori di Milano*, C-55/94, Rink., p. I-4165.
  - 13 Galime rasti pavyzdžių, kai, nagrinėjant prejudicines bylas, generalinio advokato ir ESTT nuomonės dėl teismo statuso iš esmės išsiskiria. Pavyzdžiui, 1997 m. gegužės 15 d. generalinio advokato G. Tesaurio pateikta išvada byloje *Dorsch Consult*, C-54/96, Rink., I-04961 ir 1997 m. rugsėjo 17 d. sprendimas *Dorsch Consult*, C-54/96, Rink., p. I-4961, – šioje byloje ESTT priėmė nagrinėti prašymą priimti prejudicinį sprendimą ir taip pripažino, kad institucija, prašanti priimti prejudicinį sprendimą, yra teismas pagal SESV 267 str. Tuo tarpu generalinis advokatas šioje byloje atliko išsamų Vokietijos federacinės viešųjų pirkimų priežiūros komisijos, pateikusios prašymą priimti prejudicinį sprendimą, statuso įvertinimą pagal SESV 267 str. ir konstatavo, kad ši institucija neatitinka nei funkcinių, nei institucinių kriterijų, suformuotų ESTT jurisprudencijoje tam, kad ją būtų galima pripažinti teismu pagal minėtą straipsnį; 1999 m. spalio 7 d. generalinio advokato A. Sargio pateikta išvada sujungtose bylose *Gabalfrisa ir kt.*, C-110/98–C-147/98, Rink. 2000, p. I-1577 ir 2000 m. kovo 11 d. sprendimas *Gabalfrisa ir kt.*, sujungtos bylos C-110/98–C-147/98, Rink., p. I-1577 – šioje byloje taip pat nesutapo generalinio advokato ir ESTT nuomonės dėl Katalonijos ekonomikos ir administracinio teismo (ikiteisminė institucija, veikianti prie Ekonomikos ir finansų ministerijos) pripažinimo teismu pagal SESV 267 str. ESTT pripažino teismu minėtą instituciją, nors ir buvo išgirdęs kitokį pasiūlymą iš generalinio advokato.
  - 14 Pavyzdžiui, atsižvelgiant į tai, kiek Mokestinių ginčų komisija prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės minėtoje *Nidera* byloje nurodė Lietuvos teisės aktų konkrečias dispozicijas, reglamentuojančias jos sudarymo tvarką, struktūrą ir kompetenciją, manytina, kad sprendimo kreiptis dėl prejudicinio sprendimo priėmimo metu pati institucija abejojo, ar ji bus pripažinta teismu pagal SESV 267 str.

1. Valstybės narės teismai

SESV 267 straipsnio 2 dalyje yra nustatyta: „(...) valstybės narės teismas, manydamas, kad sprendimui priimti reikia, gali prašyti Teismą priimti (...) prejudicinį sprendimą“ (*tekstas paryškintas autorės*). Teisė kreiptis dėl prejudicinio sprendimo į Teisingumo Teismą išskirtinai priklauso tik *valstybių narių* teismams, o ne pačioms bylos šalims. Pažymėtina, kad „valstybės narės“ sąlyga reikia analizuoti ES valstybės narės teritorijos aspektu, t. y. kiekvieną kartą, gavęs prašymą priimti prejudicinį sprendimą, Teisingumo Teismas turi patikrinti, ar į jį kreipiasi *valstybės narės* institucija.

Teisingumo Teismo nagrinėjamų prašymų priimti prejudicinį sprendimą pobūdis nesuteikė daug progų aiškinti, kaip turėtų būti suprantama SESV 267 straipsnyje įtvirtinta sąvoka „valstybės narės“ teismas¹⁵. Iki šios dienos¹⁶ ESTT *valstybės narės* sąvoką, įtvirtintą SESV 267 straipsnyje, aiškino tik keliais atvejais: *pirma*, kai dėl prejudicinio sprendimo priėmimo kreipėsi Užjūrio šalies teismas, *antra*, kai dėl prejudicinio sprendimo priėmimo kreipėsi kelioms valstybėms narėms bendras teismas.

1.1. Užjūrio šalių ir teritorijų teismai

SESV XXIV Antraštinės dalies Ketvirtoji dalis „Asociacija su užjūrio šalimis ir teritorijomis“ reglamentuoja ES asociaciją su užjūrio šalimis¹⁷. Teisingumo Teismas klausimą dėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusios Užjūrio šalies ir teritorijos institucijos pripažinimo teismu pagal SESV 267 straipsnį sprendė dar iki SESV įsigaliojimo. Pavyzdžiui, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikė Meno salos¹⁸ teismai, kuriuos Teismas pripažino teismais pagal EEB sutarties 177 straipsnį (SESV 267 str.), nurodydamas, kad pagal 1972 m. Jungtinės Karalystės prisijungimo prie Europos Bendrijos sutartį jo kompetencija priimti prejudicinius sprendimus išsiplėtė ir minėtos sutarties Protokolo Nr. 3 „Dėl Normandijos ir Meno salų“ atžvilgiu. ESTT konstatavo, kad Normandijos ir Meno salose įsteigti teismai turi teisę: kreiptis dėl prejudicinio sprendimo, prašydami išaiškinti Jungtinės Karalystės prisijungimo sutarties, Protokolo Nr. 3 ir Europos Bendrijos teisės normas, į kurias nukreipia minėtas Protokolas; kelti klausimą dėl kitų Europos Bendrijos teisės aktų, įgyvendinančių minėto Protokolo nuostatas, teisėtumo. *Kaefer ir Procacci* byloje Teismas konstatavo, kad Papeetės, Prancūzijos Polinezijos sostinės, administracinis teismas turi teisę, kaip ir valstybių narių teismai, pasinaudoti SESV 267 straipsnyje įtvirtinta procedūra¹⁹.

15 Oliver, P. La recevabilité des questions préjudicielles: la jurisprudence des années 1990. *Cahiers de droit européen*. 2001, 1-2: 22.

16 Rengdama šį straipsnį autorė rėmėsi Teisingumo Teismo jurisprudencija iki 2011 m. rugpjūčio 17 d.

17 SESV 198 str. nustatyta, kad valstybės narės susitaria dėl Sąjungos asociacijos su ne Europos šalimis ir teritorijomis, kurios palaiko ypatingus santykius su Danija, Prancūzija, Nyderlandais ir Jungtine Karalyste, ir nurodyta, kad šios šalys ir teritorijos išvardijamos SESV II priede.

18 1991 m. liepos 3 d. sprendimas *Department of Health and Social Security prieš Barr et Montrose Holdings*, C-355/89, Rink., p. I-3479.

19 1990 m. gruodžio 12 d. sprendimas *Kaefer ir Procacci prieš Prancūzijos valstybę*, sujungtos bylos C-100/89 ir C-101/89, Rink., p. I-4647 – šioje byloje Papeetės administracinis teismas kreipėsi į ESTT; 1992 m. vasario 12 d. sprendimas *Leplat prieš Prancūzijos Polinezijos teritoriją*, C-260/90, Rink., p. I-643 – šioje byloje Papeetės taikos teismas prašė priimti prejudicinį sprendimą.

1. 2. Kelioms valstybėms narėms bendras teismas

Teisingumo Teismas iki šiol tik kartą nagrinėjo bylą, kurioje buvo keliamas klausimas, ar kelioms valstybėms narėms bendras teismas, šiuo konkrečiu atveju – Beniliukso Teisingumo Teismas – turi teisę ar pareigą kreiptis į ESTT vadovaudamasis EB sutarties 234 straipsniu (SESV 267 str.). Pažymėtina, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą *Parfums Christian Dior* byloje pateikė ne pats Beniliukso Teisingumo Teismas, o Nyderlandų Aukščiausiasis Teismas, klausdamas, ar Beniliukso Teisingumo Teismas turi teisę ar pareigą pasinaudoti EB sutarties 234 straipsnyje (SESV 267 str.) įtvirtinta prejudicinio sprendimo priėmimo procedūra²⁰. Visų pirma, Teismas pažymėjo, kad nėra jokio pagrįsto motyvo, kuris leistų atsisakyti suteikti teisę bendram kelioms valstybėms narėms teismui kreiptis dėl prejudicinio sprendimo ir kuris neginčijamai pagrįstų taisyklę, jog šia procedūra gali naudotis tik vienoje valstybėje narėje veikiantis teismas²¹. Antra, ESTT nurodė, kad pripažinus Beniliukso Teisingumo Teismui teisę pasinaudoti EB sutarties 234 straipsnyje (SESV 267 str.) įtvirtinta procedūra, bus užtikrintas vienodas ES teisės aiškinimas. Teismas nurodė, kad Beniliukso Teisingumo Teismas turi pareigą kreiptis dėl prejudicinio sprendimo priėmimo, nes yra paskutinė instancija tam tikrų kategorijų byloms, o jo priimti sprendimai įgyja *res judicata* galią trijų valstybių narių teismams. Teisingumo Teismas vėliau nuosekliai laikėsi savo praktikos, priimdamas nagrinėti gautą Beniliukso Teisingumo Teismo pirmininko prašymą dėl prejudicinio sprendimo priėmimo²². Svarstyтина, ar ESTT *Parfums Christian Dior* byloje ne per plačiai išaiškino EB sutarties 234 straipsnio (SESV 267 str.) turinį ir ar nepriėmė pernelyg drąsaus sprendimo, suteikdamas teisę tam tikra prasme tarptautiniam teismui (šiuo konkrečiu atveju – bendram kelioms valstybėms narėms teismui) kreiptis į Teisingumo Teismą su prašymu išaiškinti ES teisės normas, priimtas prekių ženklų srityje. Ar tai nebuvo ryškus jurisprudencijos posūkis, plačiai atvėręs Teismo duris? Naujausioji ESTT jurisprudencija patvirtina, kad minėtos abejonės nepasitvirtino ir tarptautiniai teismai neįgijo teisės naudotis SESV 267 straipsnyje įtvirtinta procedūra.

Per pirmuosius šešis 2011 metų mėnesius ESTT priėmė du svarbius sprendimus, susijusius su tarptautinių susitarimų pagrindu rengiamų steigti arba jau įsteigtų teismų teise naudotis prejudicinio sprendimo priėmimo procedūra, įtvirtinta SESV 267 straipsnyje. Pirmąjį kartą 2011 m. kovo 8 d. pateiktoje minėtoje Nuomonėje Nr. 1/09 Teismas turėjo pasisakyti, ar Susitarimu sukuriama bendroji patentų ginčų nagrinėjimo sistema (šiuo metu pavadinta Europos patentų ir Bendrijos patentų teismu) yra suderinama su Europos Bendrijos steigimo sutarties nuostatomis. Teisingumo Teismas, be visų kitų argumentų, pažymėjo, kad Susitarimo projekte numatyto Europos patentų ir Bendrijos patentų teismo statusas ir turimos funkcijos skirtųsi nuo Beniliukso Teisingumo Teismo analizuotų minėtoje *Parfums Christian Dior* byloje. ESTT nurodė, kad Beniliukso

20 1997 m. lapkričio 4 d. sprendimas *Parfums Christian Dior prieš Evora*, C-337/95, Rink., p. I-6013.

21 Šis ESTT argumentas doktrinoje susilaukė reakcijos, pažymint, kad reikia „sekti teisinį gyvenimą ten, kur jis iš tiesų vyksta“. Barav, A. *Tâtonement préjudiciel. La notion de juridiction en droit communautaire. Liber Amicorum en l'honneur de/in honour of Bo VESTERDORF*. Bruxelles: Bruylant, 2007, p. 81.

22 2004 m. vasario 12 d. sprendimas *Campina Melkunie*, C-265/00, Rink., p. I-1699.

Teisingumo Teismas priklausė Sąjungos teisminei sistemai, o jo sprendimų *res judicata* galios užtikrinimui galima taikyti specialias priemones, taikomas Sąjungos teisės normų veiksmingumui užtikrinti, pavyzdžiui, specialiąją procedūrą dėl valstybės narės prisiimtų įsipareigojimų neįvykdymo nustačius, kad valstybė narė tinkamai neįgyvendina Beniliukso Teisingumo Teismo priimto sprendimo. ESTT nenustatęs, kad minėta kontrolės procedūra galėtų būti taikoma ir Europos patentų ir Bendrijos patentų teismo priimtiems sprendimams (atsižvelgiant į tai, kad į šį teismą galėtų kreiptis ne vien tik ES valstybės narės), pateikė neigiamą nuomonę dėl planuojamo teismo įsteigimo²³.

Antrąjį kartą Teisingumo Teismas šiuo klausimu pasisakė *Miles ir kt.* byloje²⁴, nusprenddamas pripažinti nepriimtina nagrinėti Europos mokyklų skundų tarybos pateiktą prašymą priimti prejudicinį sprendimą, nurodydamas, kad ši institucija negali būti pripažinta teismu pagal SESV 267 straipsnį. Teismas šioje byloje aiškino SESV 267 straipsnyje įtvirtintos sąvokos „valstybės narės“ teismas turinį. Teismas nurodė, kad Europos mokyklų skundų taryba yra ne vienos iš „valstybių narių“ institucija, nagrinėjanti ginčus, o Europos mokyklų, kurios, kaip matyti iš Europos mokyklų konvencijos, yra *sui generis* sistema, kuria, sudarius tarptautinį susitarimą, įgyvendinamas bendradarbiavimas tarp valstybių narių bei tarp jų ir Sąjungos, siekiant užtikrinti bendrą Europos institucijų darbuotojų vaikų švietimą bei šios institucijos tinkamą funkcionavimą²⁵. Europos mokyklų skundų taryba, ESTT nuomone, negali būti prilyginama Beniliukso Teisingumo Teismui, kuris privalo užtikrinti vienodą trims Beniliukso valstybėms bendrą teisės nuostatų taikymą ir aiškinimą, nes ji neturi visų paminėtų Beniliukso Teisingumo Teismo sąsajų su valstybių narių teismų sistemomis. ESTT nurodė, kad nors Skundų tarybą įsteigė visos valstybės narės ir pati Sąjunga, ji vis tiek yra tarptautinės organizacijos struktūrinis padalinys, kuris, nepaisant funkcinių ryšių su Sąjunga, formaliai nei jai, nei valstybėms narėms nepriklauso. Teismas konstatavo, kad vien dėl to, jog Europos mokyklų skundų taryba, spręsdama ginčą, privalo taikyti bendruosius Sąjungos teisės principus, negalima manyti, kad ji gali būti pripažįstama „valstybės narės“ teismu, ir todėl jai turėtų būti suteikta teisė naudotis SESV 267 straipsnyje įtvirtinta procedūra²⁶.

2. Kriterijai, leidžiantys nustatyti, ar prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusi valstybės narės institucija yra teismas pagal SESV 267 straipsnį

Minėta, kad, kalbėdami apie teismo sąvoką prejudicinio sprendimo priėmimo procese, neturime pamiršti, kad kalbame apie savarankišką Sąjungos teisėje įtvirtintą sąvoką. Todėl, kaip matysime toliau iš pristatomos Teisingumo Teismo jurisprudencijos, nors kai kurios institucijos, prašančios priimti prejudicinį sprendimą, pagal įgyvendi-

23 Nuomonės Nr. 1/09 81, 82 ir 87 p.

24 2011 m. birželio 14 d. sprendimas *Miles ir kt.*, C-196/09, dar nepaskelbtas Rink.

25 *Ibid.* 39 punktas.

26 *Ibid.*, 41–43 punktai.

namų funkcijų pobūdį valstybių narių vidaus teisės prasme negalėtų būti pripažįstamos teismais, tačiau pagal ES teisę, ir būtent SESV 267 straipsnio taikymo apimtimi, teismo sąvoką reikia aiškinti platesniaja prasme²⁷.

Teisingumo Teismo jurisprudencijoje nėra „teismo“ apibrėžimo, o išskirti tik kriterijai, kuriuos turi atitikti institucija, norinti būti pripažinta teismu pagal SESV 267 straipsnį ir turėti teisę pateikti prašymą dėl prejudicinio sprendimo priėmimo²⁸. Nors iš ESTT jurisprudencijos matyti, jog pats Teismas vartoja net kelis terminus (kartais tai – požymiai²⁹, kartais – kriterijai³⁰, o naujausioje Teismo jurisprudencijoje atsiranda terminas – požymių visuma)³¹, manytume, kad reiktų vartoti terminą „kriterijai“, kaip platesnio turinio definiciją, apimančią tiek kokybinius, tiek kiekybinius institucijos veiklos aspektus³². Todėl šiame straipsnyje analizuosime *kriterijus, leidžiančius nustatyti, ar Teisingumo Teismui prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusi valstybės narės institucija yra teismas pagal SESV 267 straipsnį*.

Nuo 1997 m. Teisingumo Teismas, priėmęs sprendimą *Dorsch Consult* byloje, pradėjo vartoti formuluotę „siekiant nustatyti, ar institucija, kuri kreipiasi dėl prejudicinio sprendimo, turi teismo statusą pagal EB sutarties 234 straipsnį (SESV 267 str.), reikia vadovautis tokiais kriterijais: *įsteigta teisės aktais, nuolatinė veikla, proceso metu sprendžiamas ginčas, taiko teisės aktus ir yra nepriklausoma*“. Nors Teismas tiesiogiai nenurodė, kad tai yra baigtinis kriterijų, leidžiančių nustatyti teismo statusą, sąrašas, tačiau juo vėliau rėmėsi tiek pats Teismas, tiek generaliniai advokatai³³. Tais atvejais, jei buvo nustatoma, kad besikreipianti institucija nėra teismas pagal valstybės narės vidaus teisę, ESTT dar tikrindavo, ar ši institucija atitinka ir kitus kriterijus, parodančius įgyvendinamų funkcijų pobūdį, tokius kaip ar jos *jurisdikcija yra privaloma, ar ji nagrinėja ginčą, ar priima teismo pobūdžio sprendimą*³⁴. Taikytinų kriterijų sąrašą palaipsniui

27 Masnevaitė, E. Rengiamo spaudai leidinio *Lietuvos teisinės institucijos* rankraščio I dalies 2 skyrius. Leidinio sud. ir moksl. red. E. Kūris.

28 *Vaassen-Goebbels* byla.

29 *Dorsch Consult* byla.

30 1997 m. spalio 16 d. sprendimas *Garofalo ir kt.*, sujungtos bylos C-69/96–C-79/96, Rink., p. I-5603, 19 p.

31 *Dorsch Consult* ir *Gabalfrisa ir kt.* bylos; 2000 m. lapkričio 30 d. sprendimas *Österreichischer Gewerkschaftsbund*, C-195/98, Rink., p. I-10497; 2001 m. birželio 14 d. sprendimas *Salzmann*, C-178/99, Rink., p. I-4421; 2001 m. lapkričio 29 d. sprendimas *De Coster*, C-17/00, Rink., p. I-9445. Oliver, P., *supra* note 15, p. 17. Teisės doktrinoje galima rasti nuomonių, jog ESTT, tikrindamas, ar yra bent vienas iš požymių, leidžiančių pripažinti, jog dėl prejudicinio sprendimo besikreipianti institucija turi teismo statusą, ir minėtus požymius vertindamas, pasitelkia Prancūzijos administracinėje teisėje taikomą metodą, kuris vadinamas „prielaidų puokšte“ (pranc. *le faisceau d'indices*). Minėtą metodą taiko Prancūzijos Valstybės Taryba (pranc. *le Conseil d'État*), siekdama nustatyti, kokio pobūdžio aktas bus nagrinėjamas: ar tai gali būti laikoma teismo procesiniu dokumentu, priimtu įgyvendinant teismines funkcijas, ar tai teismo vidaus administravimo aktas. LexisNexis JurisClasseur Fasc. 362, Cour de justice [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-07-14]. <<http://www.lexisnexis.fr/Injepro>>.

32 Ir teisės doktrinoje autoriai dažniausiai vartoja *kriterijų* terminą, pavyzdžiui, Lenaerts, K., *et al. Procedural Law of the European Union*. London: Sweet & Maxwell, 2006, p. 36.

33 1999 m. kovo 4 d. sprendimas *HI*, C-258/97, Rink., p. I-1405 ir 1999 m. lapkričio 18 d. sprendimas *Unitron Scandinavia et 3-S*, C-275/98, Rink., p. I-8291.

34 *Vaassen-Goebbels* byla; 1981 m. spalio 6 d. sprendimas *Broekmeulen prieš Huisarts Registratie Commissie*, 246/80, Rink., p. 2311; *Dorsch Consult* byla; 1999 m. vasario 4 d. sprendimas *Köllensperger ir Atzwanger*, C-103/97, Rink., p. I-551; 2000 m. liepos 6 d. sprendimas *Abrahamsson ir Anderson*, C-407/98, Rink., p. I-5539.

Teisingumo Teismas savo jurisprudencijoje išplėtė ir tai buvo padaryta pagrįstai, nes iš visų paminėtų kriterijų, tokius kaip *įsteigimas numatytas įstatyme, nuolatinė veikla ir privaloma jurisdikcija*, galėjo atitikti ne tik valstybių narių teismai, tačiau ir kitos valstybės narės institucijos. Tie kriterijai, kuriuos įprastai atitinka tik valstybių narių teismai, buvo pripažįstami kaip nulemiantys, sprendžiant, ar tam tikra institucija gali būti pripažįstama teismu pagal SESV 267 straipsnį. Iš tokio galimo kriterijų suskirstymo matyti, jog kriterijus galima klasifikuoti, todėl straipsnyje remsimės teisės profesorių R. Kovaro ir D. Simono pasiūlytu kriterijų klasifikavimu į *institucinius* ir *funkcinius*³⁵.

2.1. Instituciniai kriterijai

Prie *institucinių kriterijų* būtų galima priskirti tokius kriterijus kaip *nepriklausomumas, nuolatinė veikla, įstatymų taikymas ir privaloma jurisdikcija*. Iš Teisingumo Teismo praktikos matyti, kad, sprendžiamas klausimą dėl teismo statuso, Teismas dažniausiai tikrina pagal kiekvieną kriterijų atskirai, tačiau kartais jie būna glaudžiai susiję vieni su kitais, todėl Teismui tenka juos analizuoti kartu.

Nepriklausomumo kriterijus. Ar prašymą dėl prejudicinio sprendimo pateikusi institucija atitinka šį kriterijų, yra nustatoma, analizuojant institucijos sudėtį, jos narių skyrimo tvarką³⁶, mandato trukmę bei mandato pasibaigimo pagrindus. Institucijos nepriklausomumas turi būti nustatomas pagrindinės bylos šalių atžvilgiu, vykdomosios valdžios atžvilgiu³⁷ ir įstatymų leidžiamosios valdžios atžvilgiu. Pavyzdžiui, *Nidera* byloje Teismas, sprendžiamas dėl Mokestinių ginčų komisijos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės pateikto prašymo dėl prejudicinio sprendimo priimtumo klausimą, analizavo Lietuvos vidaus teisės aktus ir nustatęs, kad yra tinkamai užtikrintas besikreipiančios institucijos nepriklausomumas nuo Finansų ministerijos ir kitų valdžios institucijų, priėmė nagrinėti prašymą dėl prejudicinio sprendimo priėmimo.

Nepriklausomumo kriterijaus turinį ESTT išsamiai aiškino *Wilson* byloje³⁸, pažymėdamas, kad šis kriterijus apima du aspektus: *pirmasis*, išorinis, aspektas reiškia, kad

-
- 35 Simon, D. *Le système juridique communautaire*. Paris: Presses Universitaires de France, 1997, p. 491. *ANAS* byloje ESTT nepripažino teismu Italijos audito rūmų, kurie atlikdami *a posteriori* kontrolę, tikrino įvykdytą administracinę veiklą. Teismas šioje byloje pažymėjo, kad sprendžiant, ar prejudicinį klausimą pateikusi valstybės narės institucija yra teismas pagal EB sutarties 234 str. (SESV 267 str.), reikia nustatyti, koks buvo šios institucijos atliekamų funkcijų pobūdis tuo momentu, kai ji priėmė sprendimą kreiptis į ESTT. Teismas išskyrė teismo pagal EB sutarties 234 str. (SESV 267 str.) institucinius ir funkcinius kriterijus (1999 m. lapkričio 26 d. nutartis *ANAS*, C-192/98, Rink., p. I-8583).
- 36 Taip pat gali būti tikrinama, ar viešojo administravimo institucija neturi diskrecijos teisės atleisti teismo narių. *Dorsch Consult* byla.
- 37 *Köllensperger ir Atzwanger* byloje priimto sprendimo 21 p. Valstybės narės teismo ar kitos institucijos, kuri kreipiasi į ESTT dėl prejudicinio sprendimo, ryšys su valdžios institucijomis yra analizuojamas tokiais aspektais: teisės akto, numatančio institucijos įsteigimą, pobūdis ir vieta teisės aktų hierarchinėje sistemoje; teisėjų skyrimo tvarka; teisės aktuose, reglamentuojančiuose institucijos veiklą, vartojamos sąvokos (pvz., teisti, bylos šalys ir pan.); priimamų procesinių dokumentų pobūdis (pvz., skundas dėl pirmosios instancijos teismo priimto sprendimo, kasacinis skundas ir pan.).
- 38 2006 m. rugsėjo 19 d. sprendimas *Wilson*, C-506/04, Rink., p. I-8613. ESTT vėliau nagrinėjo byloje, remdamasis *Wilson* byloje pateiktu nepriklausomumo kriterijaus turinio išaiškinimu, teismu pagal SESV 267 str. pripažino Belgijos aukščiausiosios transliuotųjų tarybos leidimų ir kontrolės kolegiją (2010 m. gruodžio 22 d. sprendimas *RTL Belgium*, C-517/09, dar nepaskelbtas Rink., 38–40 p.).

institucija turi būti apsaugota nuo išorinės įtakos, t. y. turi būti užtikrinama jos narių laisvė priimant sprendimus; ir *antrasis*, vidinis, aspektas papildo nešališkumo sąvoką ir reikalauja vienodai vertinti bylos šalių interesus, susijusius su bylos dalyku, t. y. reikalauja objektyvumo ir suinteresuotumo bylos baigtimi nebuvimo ir spręsti ginčą griežtai laikantis teisės aktų. Teismas nurodė, kad siekiant užtikrinti institucijos nepriklausomumą ir nešališkumą turi būti nustatytas aiškus teismo sudėties, jo narių paskyrimo, narių kadencijos, narių susilaikymo ar nusišalinimo nuo nagrinėjamos bylos ir narių atšaukimo iš einamų pareigų reglamentavimas.

Paminėtini keli pavyzdžiai bylų, kuriose nepriklausomumo kriterijus tapo lemiamas Teisingumo Teismui sprendžiant dėl valstybių narių teismų pateiktų prašymų priimti prejudicinį sprendimą priimtino. Pavyzdžiui, *Corbiau* byloje³⁹ ETT, išnagrinėjęs prašymą dėl prejudicinio sprendimo, gautą iš Liuksemburgo Tiesioginių mokesčių ir akcizų direktoriaus, konstatavo, jog atsižvelgiant į egzistuojantį santykį tarp minėtą prašymą patekusios institucijos, kuri nagrinėja ginčus, kylančius tarp mokesčių mokėtojų, ir mokesčius nustatančios institucijos, ji negali būti laikoma *teismu* pagal EB sutarties 234 straipsnį (SESV 267 str.). Tuo tarpu *Schmid* byloje⁴⁰ Teismas nepripažino teismu Vienos regiono finansų direkcijos Apeliacijų skyriaus, nurodydamas, kad remiantis EB sutarties 234 straipsniu (SESV 267 str.) teismu gali būtų pripažįstama tik ta institucija, kuri yra nepriklausoma nuo institucijos, dėl kurios priimto dokumento nagrinėja skundą. Pagrindinėje byloje kreipimąsi dėl prejudicinio sprendimo pateikusi institucija struktūriškai ir pagal atliekamas funkcijas priklausė Regiono finansų direkcijai.

Institucijos struktūra, narių kompetencija, nuolatinė veikla ir privaloma jurisdikcija. Teisingumo Teismo jurisprudencijoje nėra apibrėžta, kiek narių turi dirbti institucijoje ar teisme, kokį išsilavinimą turi turėti nariai, nors jų kompetencija visada yra lyginama su teisėjų. Pavyzdžiui, *Emanuel* byloje⁴¹ prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikė Asmuo *Lord Chancellor* paskirtas priimti sprendimus dėl apeliacijų, pateiktų dėl Prekių ženklų registravimo biuro sprendimų. Teisingumo Teismas konstatavo, kad šis Paskirtasis asmuo gali būti laikomas teismu pagal EB sutarties 234 straipsnį (SESV 267 str.): įsteigtas įstatymu; nuolat veikianti institucija, kuri priima sprendimus taikydama įstatymą dėl prekių ženklų ir veikia pagal procedūros taisykles; nagrinėja ginčus; sprendimai yra privalomi ir iš esmės galutiniai su išlyga, kad jų atžvilgiu negali būti pateikiami ieškiniai dėl teisėtumo kontrolės; vykdydamas savo įgaliojimus naudojami tokiais pačiomis nepriklausomumo garantijomis kaip ir teisėjai.

*Jokela*⁴² byloje Teisingumo Teismas, spręsdamas kreipimosi dėl prejudicinio sprendimo priimtino klausimą, tikrino, ar besikreipianti institucija gali būti pripažįstama teismu, ir nustatė, kad ši institucija: įsteigta specialiu įstatymu; nagrinėja skundus dėl vietos savivaldos institucijų priimtų sprendimų dėl paramos žemės ūkyje skyrimo; jos nariai turi tokį patį statusą kaip ir teisėjai; savo veikloje taiko įstatymus ir priima sprendimus, kurie gali būti skundžiami Suomijos aukščiausiam administraciniam teismui.

39 1993 m. kovo 30 d. sprendimas *Corbiau prieš Administration des contributions*, C-24/92, Rink., I-1277.

40 2002 m. gegužės 30 d. sprendimas *Schmid*, C-516/99, Rink., p. I-4573.

41 2006 m. kovo 30 d. sprendimas byloje *Emanuel*, C-259/04, Rink., p. I-3089.

42 1998 m. spalio 22 d. sprendimas *Jokela*, sujungtos bylos C-9/97 ir C-118/97, Rink., p. I-6267.

Minėti požymiai leido ESTT konstatuoti, jog ši institucija yra teismas pagal EB sutarties 234 straipsnį (SESV 267 str.). Tuo tarpu *Municipio de Barcelos* byloje⁴³ ESTT pripažino nepriimtinu prašymą priimti prejudicinį sprendimą, gautą iš *Municipio de Barcelos*, nurodydamas, kad ši institucija yra savivaldos institucija, ir kreipėsi ne kaip teismas pagal SESV 267 straipsnį, o kaip viena iš bylos šalių.

Häupl byloje⁴⁴ Teisingumo Teismas, remdamasis generalinio advokato atlikta analize, priėmė nagrinėti Aukščiausiosios patentų ir prekių ženklų kolegijos pateiktą prašymą priimti prejudicinį sprendimą. Teismas nurodė, kad, remiantis Austrijos įstatymu dėl patentų, ši institucija atitinka su teisine prigimtimi ir nepriklausomumu susijusius kriterijus: jos nariai savo funkcijas vykdo visiškai nepriklausomai; jų kadencija gali nutrūkti tik dėl ypatingų ir teisės akte nustatytų priežasčių; taiko teisės aktus; nagrinėja ginčus. *HI* byloje⁴⁵ Teisingumo Teismas konstatavo, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusi institucija yra teismas, nes yra įsteigta įstatymu, taiko įstatymus savo veikloje, įstatymuose užtikrintas veiklos tęstinumas, aiškiai nustatyta narių kadencijos trukmė. Remiantis tokiais pačiais kriterijais, teismu pagal EB sutarties 234 straipsnį (SESV 267 str.) buvo pripažinta ir Austrijos speciali institucija, įsteigta prie Federacinės žemės ūkio, miškininkystės, aplinkos ir vandens valdymo ministerijos ir kompetentinga nagrinėti klausimus, susijusius su priimtais sprendimais dėl poveikio aplinkai vertinimo⁴⁶.

Vis dar nemažai diskusijų kelia tai, kad teisė pasinaudoti SESV 267 straipsnyje numatyta prejudicinio sprendimo priėmimo procedūra nėra numatyta arbitražams. Pavyzdžiui, manoma, kad arbitražams būtų lengviau nei valdžios institucijoms specialiai „sukurti“ ginčą tam, kad galėtų kreiptis dėl prejudicinio sprendimo į ESTT. Neigiamu aspektu pripažįstama ir tai, kad ne visi arbitražo nariai bei bylos šalių atstovai turi teisininko išsilavinimą⁴⁷. Pavyzdžiui, Teisingumo Teismas *Nordsee*⁴⁸ byloje priimtame sprendime nurodė, kad nors ir galima šio arbitražo veikloje įžvelgti tam tikrų teisingumo vykdymo funkcijos požymių (įsteigtas įstatymu; sprendžia ginčą taikydamas teisę; arbitražo sprendimas yra privalomas ginčo šalims), tačiau visų tų požymių nepakanka, kad būtų galima jį pripažinti teismu pagal EB sutarties 234 straipsnį (SESV 267 str.). ESTT atkreipė dėmesį į tai, kad nėra numatytas valstybės valdžios institucijos dalyvavimas nei arbitražo pasirinkime, nei arbitraže vykstančiame procese, todėl jis negali būti pripažįstamas teismu pagal EB sutarties 234 straipsnį (SESV 267 str.). Atkreiptinas dėmesys, jog Teismas nurodė, kad tuo atveju, jei būtų apskūstas arbitražo sprendimas arba būtų apskūsta teismo nutartis išduoti arba atsisakyti išduoti vykdomąjį raštą dėl priimto arbitražo sprendimo, o minėtus skundus nagrinėjančiam teismui kiltų klausimų, susijusių su

43 2010 m. vasario 12 d. nutartis *Municipio de Barcelos*, C-408/09. Taip pat ESTT nusprendė ir 2011 m. kovo 24 d. priimtoje nutartyje *Bengtsson*, C-344/09, dar nepaskelbta Rink., 19 p. konstatuodamas, kad valstybės narės institucija kreipėsi dėl prejudicinio sprendimo veikdama kaip administracinė institucija.

44 2007 m. liepos 14 d. sprendimas byloje *Häupl*, C-246/05, Rink., p. I-4673.

45 *HI* byloje priimto sprendimo 18 punktas ir 1998 m. spalio 18 d. generalinio advokato A. Saggio pateikta išvada *HI*, C-258/97, 12-14 p.

46 2009 m. gruodžio 10 d. sprendimas *Umweltanwalt von Kärnten*, C-205/08, Rink., p. I-11525, 35-38 p.

47 Moitinho de Almeida, J. C. La notion de juridiction d'un État membre (article 177 du traité CE). *Mélanges en hommage à Fernand Schockweiler*. Baden-Baden: Nomos Ver.-Ges., 1999, p. 469.

48 1982 m. kovo 23 d. sprendimas *Nordsee prieš Reederei Mond*, 102/81, Rink., p. 1095.

ES teise, šis teismas turėtų spręsti klausimą dėl kreipimosi į ESTT. Vėliau nagrinėtoje byloje ESTT, iš pirmo žvilgsnio, priėmė priešingą sprendimą nei prieš tai aptartą⁴⁹, priimdamas nagrinėti Danijos darbuotojų arbitražo prašymą dėl prejudicinio sprendimo priėmimo. Teismas nustatė, kad įstatyme buvo numatyta Danijos darbuotojų arbitražo kompetencija nagrinėti paskutine instancija ginčus, kilusius tarp kolektyvinių sutarčių šalių, t. y. tarp darbuotojų ir darbdavių. Pažymėtina, kad Teisingumo Teismo sprendimui lemiamą reikšmę turėjo tai, kad Darbuotojų arbitražo sudarymas ir kompetencija buvo numatyti įstatyme, o ne kolektyvinėje sutartyje. Vėliau priimtame sprendime⁵⁰ ESTT, remdamasis ankstesne jurisprudencija⁵¹, konstatavo, kad Belgijos arbitražas ginčams dėl kelionių nėra teismas pagal EB sutarties 234 straipsnį (SESV 267 str.).

2.2. Funkciniai kriterijai

Prie **funkcinių** būtų priskirtini šie kriterijai: *teisingumo vykdymo funkcija, ginčo nagrinėjimo funkcija* ir *teismo pobūdžio sprendimo priėmimas*.

Teisingumo vykdymo funkcija yra įgyvendinama priimant teismo pobūdžio sprendimą, išnagrinėjus ginčą, o toks šios funkcijos turinio aiškinimas padėtų sprendžiant dėl prejudicinių klausimų priimtumo, kuriuos pateikė teismas, kompetentingas priimti privalomo pobūdžio sprendimus net ir tada, kai nenagrinėja ginčo⁵².

Teisingumo Teismo taikomas „*ginčo nagrinėjimo*“ kriterijus sukėlė nemažai diskusijų valstybėse narėse (pvz., Prancūzijoje, Italijoje), kuriose tam tikri teismai yra kompetentingi nagrinėti bylas ypatingąja teise. Pavyzdžiu galėtų būti keletas ESTT išnagrinėtų bylų: *Haaga* byloje⁵³ dėl prejudicinio sprendimo kreipėsi institucija, nagrinėjanti skundą dėl institucijos, atsakingos už Prekybos registro tvarkymą, ypatingosios teisenos proceso metu priimto sprendimo; *Pretore di Cento, Pretore di Salò prieš X* ir *X* bylos⁵⁴, kuriose prejudicinius klausimus pateikė Italijos *pretore* teismai, turintys tiek prokuratūrai, tiek ikiteisminio tyrimo teisėjui būdingų funkcijų.

Iš toliau pateikiamų ESTT jurisprudencijos pavyzdžių galima matyti, kad ir funkciniai kriterijai yra glaudžiai susiję, kaip jau nurodėme ir institucinių kriterijų atveju, o vieno ar kito kriterijaus nustatymas leidžia manyti, kad besikreipianti dėl prejudicinio sprendimo institucija atitinka ir kitą kriterijų. Teisingumo Teismas *Job Centre*⁵⁵ byloje konstatavo, kad įmonės prašymo dėl įtraukimo į įmonių registrą nagrinėjimas negali būti laikomas teisingumo vykdymo funkcijos įgyvendinimu, nes nenagrinėjamas gin-

49 1989 m. spalio 17 d. sprendimas *Handels-og Kontorfunktionærernes Forbund i Danmark prieš Dansk Arbejdsgiverforening, agissant pour Danfoss*, 109/88, Rink., p. 3199.

50 2005 m. sausio 27 d. sprendimas *Denuit ir Cordenier*, C-125/04, Rink., p. I-923.

51 *Nordsee* byla ir 1999 m. birželio 1 d. sprendimas byloje *Eco Swiss*, C-126/97, Rink., p. I-3055.

52 Kovar, R., *supra* note 7, p. 621.

53 1974 m. lapkričio 12 d. sprendimas *Haaga GmbH*, 32/74, Rink., p. 1201.

54 1977 m. gegužės 5 d. sprendimas *Pretore di Cento prieš X*, 110/76, Rink., p. 851; 1987 m. birželio 11 d. sprendimas *Pretore di Salò prieš X*, 14/86, Rink., p. 2545; 1988 m. rugsėjo 22 d. sprendimas *X*, 228/87, Rink., p. 5099 (pirmųjų dviejų bylų atveju pagrindinėse bylose buvo nagrinėjamos iškeltos baudžiamosios bylos prieš nežinomus asmenis).

55 1995 m. spalio 19 d. sprendimas *Job Centre*, C-111/94, Rink., p. I-3361.

čas⁵⁶. Teismas pažymėjo, kad pagal EB sutarties 234 straipsnį (SESV 267 str.) nėra reikalaujama, kad procesas pagrindinėje byloje, kurioje nuspręsta prašyti prejudicinio sprendimo, būtų grindžiamas rungimosi principu, tačiau nurodoma, kad turi būti nagrinėjamas ginčas, kuris išsprendžiamas priimant teismo pobūdžio sprendimą. Tuo tarpu *Victoria Film* byloje⁵⁷ ESTT nusprendė nepriimti nagrinėti Švedijos finansų komisijos kreipimosi dėl prejudicinio sprendimo motyvuodamas, jog jos atliekama veikla turi viešojo administravimo pobūdį, nes dar iki ginčo nagrinėjimo pradžios ši institucija teikia preliminarią nuomonę dėl finansų institucijos priimto sprendimo. *Victoria Film* byloje priimtas sprendimas kartais yra vertinamas kaip nenuoseklumas Teismo jurisprudencijoje ir nukrypimas nuo *Garofalo* byloje⁵⁸ priimto sprendimo. Pastarosios bylos atveju Italijos Valstybės Taryba sprendimą kreiptis dėl prejudicinio sprendimo priėmė ypatingosios teisenos metu, kuri dėl savo specifikos galėjo iš karto sukelti abejonių sprendžiant dėl prejudicinio klausimo priimtinumą. Italijos Valstybės Tarybos nepriklausomumas ir jos nuolatinė veikla nekėlė abejonių, tačiau tai, kad ypatingosios teisenos metu ji privalėjo pateikti nuomonę, kurią vėliau turėjo promulguoti Respublikos Prezidentas, sukėlė abejonių, ar šiuo konkrečiu atveju Valstybės Taryba įgyvendino teisingumo vykdymo funkciją pagrindinėje byloje. Vis dėlto manytina, jog nuomonė, kad ESTT priėmė priešingus sprendimus minėtose *Victoria Film* ir *Garofalo* bylose, nėra pagrįsta. *Garofalo* bylos atveju, Valstybės Taryba ypatingosios teisenos metu nusprendė pasinaudoti prejudicinio sprendimo priėmimo procedūra, nes turėjo pasiūlyti ginčo išsprendimo variantą, tuo tarpu *Victoria Film* pagrindinėje byloje net nebuvo sprendžiamas ginčas.

Cartesio byloje⁵⁹ Teisingumo Teismas nurodė, kad nacionalinis teismas, veikiantis kaip įmonių registro tvarkytojas, veikia kaip viešo administravimo institucija ir nenagrinėja ginčų, todėl jis neįgyvendina teisingumo vykdymo funkcijos. Teismas pažymėjo, kad šioje byloje prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikė teismas, kuris nagrinėjo apeliacinį skundą dėl žemesnės grandies teismo, veikusio kaip įmonių registro tvarkytojas, priimto sprendimo, kuriuo jis atsisakė patenkinti bendrovės prašymą įregistruoti jos buveinės perkėlimą įmonių registre ir pakeisti registro duomenis. ESTT konstatavo, kad pagrindinėje byloje prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nagrinėjo ginčą ir įgyvendino teisingumo vykdymo funkciją, todėl, nepaisant to, kad procesas šiame teisme nevyko ginčo tvarka, jis yra teismas pagal EB sutarties 234 straipsnį (SESV 267 str.).

56 Pagal Italijos teisę, įmonės įsteigimas prasideda specialiąja procedūra, skirta nustatyti, ar įmonės įsteigimas atitinka įstatymo keliamus reikalavimus. Teismas, susipažinęs su prokuratūros nuomone, priima sprendimą leisti įtraukti steigiamą įmonę į įmonių registrą. Priimtas sprendimas, kuriuo leidžiama arba atsisakoma leisti įregistruoti įmonę, gali būti skundžiamas Apeliaciniam teismui. Nizzo, C. La notion de juridiction au sens de l'article 177: la portée de l'arrêt *Job Centre*. *Rivista di diritto europeo*. 1995, N°2, Aprile-Giugno, p. 338. ESTT, remdamasi *Job Centre* bylos argumentais, atsisakė priimti nagrinėti prašymą priimti prejudicinį sprendimą ir 2001 m. liepos 10 d. priimtoje nutartyje *HSB-Wohnbau* byloje, C-86/00, Rink., p. I-5353.

57 1998 m. lapkričio 12 d. sprendimas *Victoria Film*, C-134/97, Rink. p. I-7023.

58 *Garofalo* ir kt. byla.

59 2008 m. gruodžio 16 d. sprendimas *Cartesio*, C-210/06, Rink., p. I-9641.

Amiraike Berlin byloje⁶⁰ ginčas kilo dėl turto likvidatoriaus paskyrimo. Teismas konstatavo, kad pagrindinėje byloje *Amtsgericht Charlottenburg* byla nagrinėjo kaip administracinė įstaiga, nesprendė ginčo, o tik turėjo pateikti nuomonę dėl siūlomo asmens tinkamumo būti turto likvidatoriumi. Teisingumo Teismo nusprendė, kad ši institucija neįgyvendino teisingumo vykdymo funkcijos.

Nagrinėja ginčą. Tai dar vienas iš kriterijų, kuriuo remiasi Teisingumo Teismas, sprenddamas dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priimtinumą. Iš ESTT jurisprudencijos matyti, kad ginčo nagrinėjimo kriterijus kartais gali turėti lemiamą reikšmę pripažįstant teismu vieną ar kitą instituciją. Pavyzdžiui, Teismas nurodo, kad dėl prejudicinio sprendimo besikreipianti institucija atitinka visus kriterijus, tačiau „EB sutarties 234 straipsnyje (SESV 267 str.) numatyta procedūra gali pasinaudoti tik institucija, kuri nagrinėja ginčą“⁶¹. Nuo pat pirmųjų bylų, kuriose buvo sprendžiamas šis klausimas, Teisingumo Teismas suteikė šiam kriterijui lemiamą reikšmę, konkretus pavyzdys galėtų būti Italijos teismo įsakymo priėmimo procedūra, kuri įgauna ginčo nagrinėjimo pobūdį tik tuo atveju, jei priimtas teismo įsakymas yra apskundžiamas. Teismas šioje procedūroje priima sprendimą neišklausęs kitos bylos šalies. ESTT pripažino priimtinu Italijos teismo prašymą dėl prejudicinio sprendimo priėmimo⁶². Kitose bylose Teismas nepriėmė nagrinėti prokuratūros prašymo dėl prejudicinio sprendimo priėmimo, nes ši institucija pati nesprendė ginčo, o kreipėsi į kompetentingą teismą, prašydama iškelti bylą ir dalyvavo bylos nagrinėjime tik palaikydama kaltinimą⁶³.

Iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos matyti, kad nėra nurodyta, kada (kokoje proceso stadijoje) reikia stabdyti bylos nagrinėjimą ir kreiptis su prejudiciniu klausimu. Teismas pažymi, kad dėl efektyvaus teisingumo vykdymo funkcijos įgyvendinimo tai turėtų būti padaryta po teisminių ginčų, tačiau dėl to sprendžia pats valstybės narės teismas, ir tai neturi įtakos tikrinant, ar jis yra teismas ES teisės prasme⁶⁴. *Borker*⁶⁵ byloje Teisingumo Teismas atsisakė priimti nagrinėti prejudicinį klausimą, nurodydamas, kad besikreipiančioji Paryžiaus advokatų taryba nėra teismas pagal SESV 267 straipsnį, nes procese, kurio metu priėmė sprendimą kreiptis dėl prejudicinio sprendimo, ji nenagrinėjo ginčo, o turėjo pateikti nuomonę. Kitoje byloje ESTT nepriėmė nagrinėti prašymo dėl prejudicinio sprendimo, kurį pateikė Italijos komisija, kompetentinga administracinės procedūros metu pagal pateiktus viešojo administravimo institucijų prašymus teikti konsultacijas dėl finansinių pažeidimų⁶⁶.

60 2010 m. sausio 12 d. nutartis *Amiraike Berlin*, C-497/08, Rink., p. I-101.

61 1999 m. lapkričio 18 d. sprendimas *X ir Y*, C-200/98, Rink., p. I-8261.

62 Keletą kartų dėl prejudicinio sprendimo priėmimo kreipėsi teismų pirmininkai: Brescia teismo pirmininkas (1970 m. gruodžio 17 d. sprendimas *Spa Sace prieš Ministero delle finanze*, 33/70, Rink., p. 1213); Turino teismo pirmininkas (1971 m. spalio 26 d. sprendimas *Eunomia di Porro E. C.*, 18/71, Rink., p. 811).

63 1996 m. gruodžio 12 d. sprendimas *X*, sujungtos bylos C-74/95 ir C-129/95, Rink., p. I-6609.

64 1977 m. vasario 3 d. sprendimas *Benedetti prieš Munari*, 52/76, Rink., p. 163; 1994 m. kovo 3 d. sprendimas *Eurico Italia ir kt. prieš Ente Nazionale Risi*, sujungtos bylos C-332/92, C-333/92, C-335/92, Rink., p. I-711.

65 1980 m. birželio 18 d. nutartis *Borker*, 138/80, Rink., p. 1975.

66 1986 m. kovo 5 d. nutartis *Greis Unterweger*, 318/85, Rink., p. 955.

Roda Golf & Beach Resort byloje⁶⁷ ESTT nustatė, kad pagrindinė byla iškelta, gavus skundą dėl teismo kanclerio priimto sprendimo atsisakyti įteikti notarinės formos įteikimo ir oficialaus pranešimo dokumentą šešiolikai Jungtinėje Karalystėje ir Airijoje įregistruotų adresatų. Minėtas dokumentas informavo apie vienašališką Roda Golf su šiais adresatais sudarytų nekilnojamojo turto pirkimo-pardavimo sutarčių nutraukimą. Teismo nuomone, tuo atveju, kai valstybės narės teismas apeliacine tvarka nagrinėja skundą dėl žemesnės grandies teismo, atsakingo už registro tvarkymą, sprendimo atmesti prašymą įregistruoti, jis nagrinėja ginčą ir vykdo teisingumo funkciją, todėl iš principo yra teismas, galintis pasinaudoti EB sutarties 234 straipsnyje (SESV 267 str.) įtvirtinta procedūra.

Priima teismo pobūdžio sprendimus. Iš teisingumo vykdymo funkcijos turinio matyti, kad institucija ar teismas turi nagrinėti ginčą ir jį išspręsti priimdama teismo pobūdžio sprendimą. Nors teisės doktrinoje galima rasti nuomonių, kad teismo pobūdžio sprendimo kriterijus nėra laikomas tinkamu, sprendžiant dėl institucijos statuso prejudicinio sprendimo priėmimo procese⁶⁸, tačiau pats ESTT pabrėžia, kad tikrinant, ar institucija įgyvendina teisingumo vykdymo funkciją, reikia nustatyti, ar ji turi kompetenciją nagrinėti ginčus ir juos išspręsti priimdama teismo pobūdžio sprendimą⁶⁹. Lemiamą reikšmę vertinimui, ar prašymą dėl prejudicinio sprendimo pateikusi valstybės narės institucija yra teismas *Koller* byloje, būtent ir turėjo tai, kad šiai institucijai buvo priskirta kompetencija priimti teismo pobūdžio sprendimus⁷⁰. *Längst* byloje⁷¹ Teismas sprendė įdomų atvejį (valstybių narių vidaus teisės kontekste), nes pagrindinėje byloje ginčas kilo tarp notaro (valstybės tarnautojo pagal Vokietijos teisę) ir tos žemės, kurioje jis dirbo, Notarų rūmų pirmininko dėl notarinių mokesčių ir rinkliavų nustatymo ir apskaičiavimo tvarkos, notarui atsisakius vykdyti nurodymą sumažinti nustatytus mokesčius ir užginčijus šį įsakymą teisme. Teisingumo Teisme nagrinėjamos bylos šalys išskėlė abejones dėl kreipimosi dėl prejudicinio sprendimo priimtumo, nes, jų nuomone, proceso, kuriame nuspręsta kreiptis į ESTT, metu nebuvo nagrinėjamas ginčas. ESTT priminė, kad į jį dėl prejudicinio sprendimo priėmimo gali kreiptis valstybės narės teismas, nagrinėjantis bylą ir turintis priimti teismo pobūdžio sprendimą. Teismas atkreipė dėmesį į tai, kad, nagrinėjant bylą valstybės narės teisme, buvo išklaustytos visos suinteresuotos šalys, o priimtu sprendimu buvo siekiama išspręsti ginčą, o jo nepaskundus jis įgijo *res judicata* galią visų suinteresuotųjų šalių atžvilgiu, todėl prašymas priimti prejudicinį sprendimą turi būti pripažintas priimtiniu.

Nevienodų vertinimų susilaukia Teisingumo Teismo sprendimas *Syfait ir kt.* byloje⁷² nepripažinti teismais valstybių narių institucijų, dirbančių konkurencijos teisės

67 2009 m. birželio 25 d. sprendimas *Roda Golf & Beach Resort*, C-14/08, Rink., p. I-5439.

68 Tagaras, H.; Waelbroeck, M. Les autorités nationales de la concurrence et l'article 234 du Traité un étrange arrêt de la Cour de Justice. *Cahiers de droit européen (CDE)*. 2005, p. 475.

69 1999 m. kovo 2 d. sprendimas *Eddline El-Yassini*, C-416/96, Rink., p. I-1209; *HI* byla; 2002 m. sausio 15 d. sprendimą *Lutz ir kt.*, C-182/00, Rink., p. I-547.

70 2010 m. gruodžio 22 d. sprendimas *Koller*, C-118/09, dar nepaskelbtas Rink., 23 p.

71 2005 m. birželio 30 d. sprendimas *Längst*, C-165/03, Rink., p. I-5637.

72 2005 m. gegužės 31 d. sprendimas *Syfait ir kt.*, C-53/03, Rink., p. I-4609.

srityje ir nagrinėjančių kartais net ir ginčus, kilusius konkurencijos srityje⁷³. Šioje byloje į Teismą su prašymu išaiškinti EB sutarties 82 straipsnį kreipėsi Graikijos konkurencijos komisija. ESTT nustatė, kad Konkurencijos komisijos narių nepriklausomumas užtikrintas įstatymu, o vykdydami funkcijas jie vadovaujasi tik įstatymu ir savo sąžine, tačiau jų paskyrimo atšaukimui ar panaikinimui netaikomos specialios garantijos. Teismas konstatavo, kad pagal vidaus teisę neužtikrinta, kad vykdomoji valdžia nesikiš į Konkurencijos komisijos narių veiklą. ESTT taip pat pažymėjo, kad Graikijos konkurencijos komisija glaudžiai bendradarbiauja su Europos Komisija, o ES teisės aktų nustatytais atvejais gali netekti priskirtos kompetencijos, jei Europos Komisija pati inicijuos tyrimą. Galiausiai ESTT atkreipė dėmesį į tai, kad į ją gali kreiptis tik institucija, nagrinėjanti ginčą ir pagal nustatytą procedūrą turinti priimti teismo pobūdžio sprendimą, todėl kiekvieną kartą, kai Komisijos sprendimu tokios nacionalinės konkurencijos institucijos (šiuo atveju – Konkurencijos komisija) neteks savo kompetencijos, šioje institucijoje pradėta procedūra nesibaigs teismo pobūdžio sprendimo priėmimu. Todėl įvertinęs bendrai išnagrinėtų elementų visumą Teisingumo Teismas konstatavo, kad Konkurencijos komisija nėra teismas pagal EB sutarties 234 straipsnį (SESV 267 str.). Manytume, kad dėl galimo pavojaus vienodam ES konkurencijos teisės aiškinimui ir taikymui, ESTT dar gali tekti grįžti prie *Syfait ir kt.* byloje nagrinėtų klausimų ir iš naujo spręsti klausimą dėl konkurencijos ginčus nagrinėjančių valstybių narių institucijų pripažinimo teismais pagal SESV 267 straipsnį. Kol nepasikeis šiuo metu susiformavusi ESTT jurisprudencija konkurencijos bylose, sprendžiant dėl konkurencijos srityje veikiančių institucijų statuso, akivaizdu, kad ir Lietuvos konkurencijos taryba negalės pasinaudoti SESV 267 straipsnyje įtvirtinta procedūra.

Išanalizavus Teisingumo Teismo jurisprudenciją, matyti, kad Teismas dažniausiai taiko du iš trijų teismo statuso patikrinimo metodų. *Pirmąjį metodą* Teismas taiko tais atvejais, kai valstybės narės institucija, pateikusi kreipimąsi dėl prejudicinio sprendimo, yra teismas valstybėje narėje ir priklauso vidaus teismų sistemai arba teismu ją galima laikyti pagal jai priskirtas funkcijas. Jei nustatoma, kad tokia institucija atlieka daug įvairių funkcijų, tereikia patikrinti, ar konkretaus proceso metu, kai buvo priimtas sprendimas kreiptis į Teisingumo Teismą dėl prejudicinio sprendimo, ši institucija įgyvendino teisingumo vykdymo funkciją. Teismas tokiu atveju teismo statusui suteikia „prezumpcijos vertę“, kuri galės būti nugincijama tik remiantis labai rimtais argumentais.

Antrąjį metodą ESTT taiko tais atvejais, kai kreipimąsi dėl prejudicinio sprendimo pateikusi institucija nėra teismas pačioje valstybėje narėje ir nėra jos teismų sistemos dalis. Tokiais atvejais Teisingumo Teismas tikrina prejudicinius klausimus pateikusių institucijų pagal visus savo jurisprudencijoje suformuotus kriterijus ir daug atidžiau at-

73 Bazex, M. *La nature juridique des autorités nationales de concurrence*. Droit administratif n°10, comm. 147 [interaktyvus]. LexisNexis JurisClasseur, Octobre 2005 [žiūrėta 2011-07-15]. <<http://www.lexisnexis.fr/Injcprou>>; Tagaras, H.; Waelbroeck, M., *supra* note 76, p. 465–492. Įdomu yra tai, kad ankstesnėje savo praktikoje ESTT priėmė nagrinėti Ispanijos konkurencijos teismo prašymą priimti prejudicinį sprendimą, nors šis teismas ir buvo Ispanijos konkurencijos ministerijos struktūrinis padalinys, o jo priimti sprendimai galėjo būti skundžiami administraciniais teismams. 1992 m. liepos 16 d. sprendimas *Dirección General de Defensa de la Competencia prieš Asociación Española de Banca Privada ir kt.*, C-67/91, Rink., p. I-4785.

sižvelgia į tai, ar sprendimo kreiptis į ESTT priėmimo metu buvo įgyvendinama teisingumo vykdymo funkcija.

Ir *trečiąjį metodą* Teismas taiko kaip papildomą ir sprendimą lemiantį abiejų pirmiau minėtų metodų taikymo atveju. ESTT sprendimui pripažinti valstybės narės instituciją teismu pagal SESV 267 straipsnį turi įtakos faktas, kad besikreipiančios institucijos sprendimai gali būti skundžiami, nes tokiu atveju išlieka tikimybė, kad anksčiau ar vėliau prašymas dėl prejudicinio sprendimo bus pateiktas. Tai nustatęs Teismas dažniausiai nepriima nagrinėti prašymo dėl prejudicinio sprendimo ir nepripažįsta institucijos teismu pagal SESV 267 straipsnį.

Teisingumo Teismas, sprenddamas, ar prašymą dėl prejudicinio sprendimo pateikusi institucija gali būti pripažinta teismu pagal SESV 267 straipsnį, gali turėti ir savų motyvų pripažinti arba ne teismo statusą⁷⁴, pavyzdžiui: užtikrinti panašaus pobūdžio bylose suformuotos jurisprudencijos vientisumą⁷⁵; įdomus klausimas⁷⁶; tikimybė, kad tokį patį prejudicinį klausimą vėliau pateiks kita institucija, pavyzdžiui, nagrinėjanti skundus dėl sprendimo prašyti priimti prejudicinį sprendimą⁷⁷; pagarba valstybės narės paskutinės instancijos teismui, nors jis ir neatitinka ESTT nustatytų kriterijų⁷⁸.

Išvados

1. Atsižvelgiant į tai, kad pačiame Sutarties tekste nėra teismo definicijos SESV 267 straipsnio taikymo kontekste, teismo sampratą vysto Teisingumo Teismas savo jurisprudencijoje formuluodamas kriterijus, kuriuos turi atitikti valstybių narių jurisdikcinės institucijos, norinčios pasinaudoti prejudicinio sprendimo priėmimo procedūra.

2. Teisingumo Teismas pripažįsta teismais pagal SESV 267 straipsnį tas institucijas, kurios valstybės narės vidaus teisinėje sistemoje turi teismo statusą, ir tokiu atveju neatliekamas detalus patikrinimas, ar ši institucijos atitinka jurisprudencijoje suformuotus kriterijus. Ir priešingai, tais atvejais, kai kreipimasi dėl prejudicinio sprendimo pateikia institucijos, kurios nepriklauso valstybės narės teismų sistemai, Teisingumo

74 Pertek, J. *Renvoi préjudiciel*. [interaktyvus]. LexisNexis JurisClasseur Europe Traité, Avril 2010 [žiūrėta 2011-07-18]. <<http://www.lexisnexis.fr/lnjpro>>.

75 *Ibid.* Iš *Garofalo ir kt.* byloje priimto sprendimo 26 punkto matyti, kad buvo siekiama tęsti *Nederlandse Spoorwegen* sprendime (1973 m. lapkričio 27 d. sprendimas *Nederlandse Spoorwegen prieš Minister van Verkeer en Waterstaat*, 36/73, Rink., p. 1299) suformuotą praktiką, priimant nagrinėti Valstybės Tarybos kreipimasi dėl prejudicinio sprendimo ir pripažįstant jį teismu.

76 *Ibid.* Nedidelis suinteresuotumas kaip *Greis Unterweger* byloje, lėmęs kreipimosi dėl prejudicinio sprendimo nepriimtimumo konstatavimą; prejudicinio klausimo svarba *Diversinte et Iberlacta* byloje, kurioje valstybės narės teismas klausė dėl Europos Sąjungos teisės aktų galiojimo laiko ir dėl teisės akto, kurio galiojimas atgaline data buvo numatytas, teisėtumo.

77 *Broekmeulen* byloje teismo statusas pripažintas Bendrosios medicinos ginčų komisijai, o 2008 m. birželio 12 d. sprendimu *Gourmet Classic*, C-458/06, Rink., p. I-4207, – Švedijos mokesčių administratoriui.

78 Pavyzdžiui nurodoma *Garofalo* byla, kurioje prejudicinį klausimą pateikė Italijos Valstybės Taryba ypatingojoje teisejoje Wathélet, M.; Wildemeersch, J. *Contentieux européen*. Bruxelles: Éditions Larcier, 2010, p. 309.

Teismas nuosekliai tikrina, ar ši institucija atitinka visus jo jurisprudencijoje suformuotus kriterijus.

3. Teisingumo Teismas, norėdamas įsitikinti, kad prašymą dėl prejudicinio sprendimo priėmimo pateikusi valstybės narės institucija gali būti pripažįstama teismu pagal SESV 267 straipsnį, tikrina, ar ji atitinka šiuos kriterijus: „valstybės narės“ teismas; nepriklausomumas; nuolatinė veikla; įstatymų taikymas veikloje; teisingumo vykdymo funkcija; ginčų nagrinėjimas; teismo pobūdžio sprendimo priėmimas.

4. Europos Sąjungos teisės raida yra nuolatinė, todėl Teisingumo Teismui būtų netikslinga pateikti vieną teismo apibrėžimą. Teisingumo Teismo jurisprudencija vystysis toliau, o Teismas sieks užtikrinti tinkamą bei vienodą Sąjungos teisės taikymą, pripažindamas teismais pagal SESV 267 straipsnį ir tas institucijas, kurių prašymai dėl prejudicinių sprendimų šiuo metu yra skelbiami nepriimtinais.

Literatūra

- 1962 m. balandžio 6 d. sprendimas *De Geus en Uitdenbogerd prieš Bosch ir kt.*, 13/61, Rink., p. 89.
- 1963 m. vasario 5 d. sprendimas *Van Gend en Loos prieš Administratie der Belastingen*, 26/62, Rink., p. 3.
- 1964 m. gegužės 12 d. sprendimas *Wagner prieš Fohrmann ir kt.*, 101/63, Rink., p. 383.
- 1965 m. gruodžio 9 d. sprendimas *Hessische Knappschaft prieš Singer et Fils*, 44/65, Rink., p. 1191.
- 1965 m. liepos 8 d. sprendimas *Deutschmann prieš Bundesrepublik Deutschland*, 10/65, Rink., p. 601.
- 1965 m. vasario 4 d. sprendimas *SARL Albatros prieš SOPECO*, 20/64, Rink., p. 41.
- 1966 m. birželio 30 d. sprendimas byloje *Vaassen-Goebbels prieš Beambtenfonds voor het Mijnbedrijf*, 61/65, Rink., p. 377.
- 1970 m. gruodžio 17 d. sprendimas *Spa Sace prieš Ministero delle finanze*, 33/70, Rink., p. 1213.
- 1971 m. spalio 26 d. sprendimas *Eunomia di Porro E. C.*, 18/71, Rink., p. 811.
- 1972 m. vasario 1 d. sprendimas *Hagen OHG prieš Einfuhr- und Vorratsstelle für Getreide und Futtermittel*, 49/71, Rink., p. 23.
- 1973 m. lapkričio 27 d. sprendimas *Nederlandse Spoorwegen prieš Minister van Verkeer en Waterstaat*, 36/73, Rink., p. 1299.
- 1974 m. lapkričio 12 d. sprendimas *Haaga GmbH*, 32/74, Rink., p. 1201.
- 1977 m. gegužės 5 d. sprendimas *Pretore di Cento prieš X*, 110/76, Rink., p. 851.
- 1977 m. vasario 3 d. sprendimas *Benedetti prieš Munari*, 52/76, Rink., p. 163.
- 1980 m. birželio 18 d. nutartis *Borker*, 138/80, Rink., p. 1975.
- 1981 m. spalio 6 d. sprendimas *Broekmeulen prieš Huisarts Registratie Commissie*, 246/80, Rink., p. 2311.
- 1982 m. kovo 23 d. sprendimas *Nordsee prieš Reederei Mond*, 102/81, Rink., p. 1095.
- 1986 m. kovo 5 d. nutartis *Greis Unterweger*, 318/85, Rink., p. 955.
- 1987 m. birželio 11 d. sprendimas *Pretore di Salò prieš X*, 14/86, Rink., p. 2545.
- 1988 m. rugsėjo 22 d. sprendimas *X*, 228/87, Rink., p. 5099.
- 1989 m. spalio 17 d. sprendimas *Handels-og Kontorfunktionærernes Forbund i Danmark prieš Dansk Arbejdsgiverforening, agissant pour Danfoss*, 109/88, Rink., p. 3199.
- 1990 m. gruodžio 12 d. sprendimas *Kaefer ir Procacci prieš Prancūzijos valstybę*, sujungtos bylos C-100/89 ir C-101/89, Rink., p. I-4647.
- 1991 m. liepos 3 d. sprendimas *Department of Health and Social Security prieš Barr*

- et Montrose Holdings*, C-355/89, Rink., p. I-3479.
- 1992 m. liepos 16 d. sprendimas *Dirección General de Defensa de la Competencia prieš Asociación Española de Banca Privada ir kt.*, C-67/91, Rink., p. I-4785.
- 1992 m. vasario 12 d. sprendimas *Leplat prieš Prancūzijos Polinezijos teritoriją*, C-260/90, Rink., p. I-643
- 1992 m. vasario 26 d. sprendimas *Raulin prieš Minister van Onderwijs en Wetenschappen*, C-357/89, Rink., p. I-1027.
- 1993 m. kovo 30 d. sprendimas *Corbiau prieš Administration des contributions*, C-24/92, Rink., I-1277.
- 1994 m. kovo 3 d. sprendimas *Eurico Italia ir kt. prieš Ente Nazionale Risi*, sujungtos bylos C-332/92, C-333/92, C-335/92, Rink., p. I-711.
- 1995 m. lapkričio 30 d. sprendimas *Gebhard prieš Consiglio dell'Ordine degli Avvocati e Procuratori di Milano*, C-55/94, Rink., p. I-4165.
- 1995 m. spalio 19 d. sprendimas *Job Centre*, C-111/94, Rink., p. I-3361.
- 1996 m. gruodžio 12 d. sprendimas *X*, sujungtos bylos C-74/95 ir C-129/95, Rink., p. I-6609.
- 1997 m. gegužės 15 d. generalinio advokato G. Tesauro pateikta išvada byloje *Dorsch Consult*, C-54/96, Rink., I-04961.
- 1997 m. lapkričio 4 d. sprendimas *Parfums Christian Dior prieš Evora*, C-337/95, Rink., p. I-6013.
- 1997 m. rugsėjo 17 d. sprendimas *Dorsch Consult*, C-54/96, Rink., p. I-4961.
- 1997 m. spalio 16 d. sprendimas *Garofalo ir kt.*, sujungtos bylos C-69/96–C-79/96, Rink., p. I-5603.
- 1998 m. lapkričio 12 d. sprendimas *Victoria Film*, C-134/97, Rink. p. I-7023.
- 1998 m. spalio 18 d. generalinio advokato A. Saggio pateikta išvada *HI*, C-258/97 byloje, Rink. 1999, p. I-1405.
- 1998 m. spalio 22 d. sprendimas *Jokela*, sujungtos bylos C-9/97 ir C-118/97, Rink., p. I-6267.
- 1999 m. kovo 2 d. sprendimas *Eddline El-Yassini*, C-416/96, Rink., p. I-1209.
- 1999 m. kovo 4 d. sprendimas *HI*, C-258/97, Rink., p. I-1405.
- 1999 m. lapkričio 18 d. sprendimas *Univiron Scandinavia et 3-S*, C-275/98, Rink., p. I-8291.
- 1999 m. lapkričio 18 d. sprendimas *X ir Y*, C-200/98, Rink., p. I-8261.
- 1999 m. lapkričio 26 d. nutartis *ANAS*, C-192/98, Rink., p. I-8583.
- 1999 m. spalio 7 d. generalinio advokato A. Saggio pateikta išvada sujungtose bylose *Gabalfriša ir kt.*, C-110/98–C-147/98, Rink., 2000, p. I-1577.
- 1999 m. vasario 4 d. sprendimas *Köllensperger ir Atzwanger*, C-103/97, Rink., p. I-551.
- 2000 m. kovo 21 d. sprendimas *Gabalfriša ir kt.*, sujungtos bylos C-110/98–C-147/98, Rink., p. I-1577.
- 2000 m. lapkričio 30 d. sprendimas *Österreichischer Gewerkschaftsbund*, C-195/98, Rink., p. I-10497.
- 2000 m. liepos 6 d. sprendimas *Abrahamsson ir Anderson*, C-407/98, Rink., p. I-5539.
- 2001 m. birželio 14 d. sprendimas *Salzmann*, C-178/99, Rink., p. I-4421.
- 2001 m. lapkričio 29 d. sprendimas *De Coster*, C-17/00, Rink., p. I-9445
- 2001 m. liepos 10 d. nutartis *HSB-Wohnbau*, C-86/00, Rink., p. I-5353.
- 2002 m. gegužės 30 d. sprendimas *Schmid*, C-516/99, Rink., p. I-4573.
- 2002 m. sausio 15 d. sprendimą *Lutz ir kt.*, C-182/00, Rink., p. I-547.
- 2004 m. vasario 12 d. sprendimas *Campina Melkunie*, C-265/00, Rink., p. I-1699.
- 2005 m. birželio 30 d. sprendimas *Längst*, C-165/03, Rink., p. I-5637.
- 2005 m. gegužės 31 d. sprendimas *Syfait ir kt.*, C-53/03, Rink., p. I-4609.
- 2005 m. sausio 27 d. sprendimas *Denuit ir Cordenier*, C-125/04, Rink., p. I-923.
- 2006 m. kovo 30 d. sprendimas byloje *Emanuel*, C-259/04, Rink., p. I-3089.
- 2006 m. rugsėjo 19 d. sprendimas *Wilson*, C-506/04, Rink., p. I-8613.

- 2007 m. liepos 14 d. sprendimas byloje *Häupl*, C-246/05, Rink., p. I-4673.
- 2008 m. birželio 12 d. sprendimas *Gourmet Classic*, C-458/06, Rink., p. I-4207.
- 2008 m. gruodžio 16 d. sprendimas *Cartesio*, C-210/06, Rink., p. I-9641.
- 2009 m. birželio 25 d. sprendimas *Roda Golf & Beach Resort*, C-14/08, Rink., p. I-5439.
- 2009 m. gruodžio 10 d. sprendimas *Umweltanwalt von Kärnten*, C-205/08, Rink., p. I-11525.
- 2010 m. gruodžio 22 d. sprendimas *Koller*, C-118/09, dar nepaskelbtas Rink.
- 2010 m. gruodžio 22 d. sprendimas *RTL Belgium*, C-517/09, dar nepaskelbtas Rink.
- 2010 m. sausio 12 d. nutartis *Amiraike Berlin*, C-497/08, Rink., p. I-101.
- 2010 m. spalio 21 d. sprendimas *Nidera Handelscompagnie*, C-385/09, dar nepaskelbtas Rink.
- 2010 m. vasario 12 d. nutartis *Município de Barcelos*, C-408/09.
- 2011 m. birželio 14 d. sprendimas *Miles ir kt.*, C-196/09, dar nepaskelbtas Rink.
- 2011 m. kovo 24 d. nutartis *Bengtsson*, C-344/09, dar nepaskelbtas Rink.
- 2011 m. kovo 8 d. Plenarinės sesijos pateikta nuomonė Nr. 1/09, dar nepaskelbta Rink.
- Barav, A. Tâtonement préjudiciel. La notion de juridiction en droit communautaire. *Liber Amicorum en l'honneur de/in honour of BO VESTERDORF*. Bruxelles: Bruylant, 2007.
- Barav, A. Une anomalie préjudicielle. *Mélanges en hommage à Guy Isaac: 50 ans de droit communautaire*. Toulouse: Presses de l'Université des Sciences Sociales de Toulouse, 2004, T. 2.
- Bazex, M. *La nature juridique des autorités nationales de concurrence*. Droit administratif n°10, comm. 147 [interaktyvus]. LexisNexis JurisClasseur, Octobre 2005 [žiūrėta 2011-07-15]. <<http://www.lexisnexis.fr/lncjpro>>.
- Europos Sąjungos sutarties ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo suvestinės redakcijos. OL C 115, 2008 m. gegužės 9 d., p. 1-388.
- Gori, G. La notion de juridiction d'un Etat membre au sens de l'article 234 CE. *Liber Amicorum. Festschrift til Claus Gulmann*. Kobenhavn: Forlaget Thomson A/S, 2006.
- Kovar, R. La notion de juridiction en droit européen. *Gouverner, administrer, juger. Liber Amicorum Jean Waline*. Paris: Dalloz, 2002.
- Kūris, E. (sud. ir moksl. red.), et al. *Lietuvos teisinės institucijos*. Vilnius: Registrų centras, 2011 (rengiama spaudai).
- Lenaerts, K., et al. *Procedural Law of the European Union*. London: Sweet & Maxwell, 2006.
- LexisNexis JurisClasseur Fasc. 362, Cour de justice [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-07-14] <<http://www.lexisnexis.fr/lncjpro>>.
- Moitinho de Almeida, J. C. La notion de juridiction d'un État membre (article 177 du traité CE). *Mélanges en hommage à Fernand Schockweiler*. Baden-Baden: Nomos Ver.-Ges., 1999.
- Nizzo, C. La notion de juridiction au sens de l'article 177: la portée de l'arrêt *Job Centre*. *Rivista di diritto europeo*. 1995, 2(Aprile-Giugno): 335-343.
- Oliver, P. La recevabilité des questions préjudicielles: la jurisprudence des années 1990. *Cahiers de droit européen*. 2001, 1-2: 15-43.
- Pertek, J. *Renvoi préjudiciel* [interaktyvus]. LexisNexis JurisClasseur Europe Traité, Avril 2010 [žiūrėta 2011-07-18]. <<http://www.lexisnexis.fr/lncjpro>>.
- Simon, D. *Le système juridique communautaire*. Paris: Presses Universitaires de France, 1997.
- Tagaras, H.; Waelbroeck, M. Les autorités nationales de la concurrence et l'article 234 du Traité un étrange arrêt de la Cour de Justice. *Cahiers de droit européen (CDE)*. 2005: 465-492.
- Wathelet, M.; Wildemeersch, J. *Contentieux européen*. Bruxelles: Éditions Larcier, 2010.

THE CONCEPT OF “A COURT OR TRIBUNAL OF A MEMBER STATE” WITHIN THE MEANING OF ARTICLE 267 TFEU

Deimilė Prapiestytė

Vilnius University, Lithuania

Summary. *The aim of the present article is to analyse the concept of a “court or tribunal” and its meaning within the preliminary ruling procedure of Article 267 of the Treaty on the Functioning of the European Union. The article analyses the jurisprudence of the European Court of Justice which defines the main criteria on establishing whether a body of a Member State requesting a preliminary ruling is deemed to be “a court or tribunal” in the preliminary ruling procedure.*

The first part of the article focuses on the requirement of Article 267 TFEU, according to which only “a court or tribunal of a Member State” may request the Court of Justice to give a preliminary ruling. The article contains examples of the jurisprudence of the Court of Justice recognising the overseas “countries and territories” “courts” and “a court common to a number of Member States” as courts under Article 267 TFEU. It also addresses some of the most recent decisions of the Court of Justice concerning the “right of the courts” to initiate a procedure of preliminary ruling.

The second part of this article analyses the criteria according to which the Court of Justice determines whether a national body requesting a preliminary ruling can be qualified as ‘a court or tribunal’ under Article 267 TFEU. The Court analyses the following points: whether the body is established by law, whether it is permanent, whether its jurisdiction is compulsory, whether its procedure is inter partes, whether it applies rules of law, whether it is independent and whether its judgments are intended to lead to a decision of a judicial nature.

Keywords: *Court of Justice of the European Union, Article 267 of the Treaty on the Functioning of the European Union, the preliminary ruling procedure, court or tribunal.*

Deimilė Prapiestytė, Vilniaus universiteto Teisės fakulteto Viešosios teisės katedros doktorantė. Mokslinių tyrimų kryptys: Europos Sąjungos procedūrinė teisė, nacionalinių teismų ir Europos Sąjungos Teisingumo Teismo jurisprudencijos santykis, administracinė teisė.

Deimilė Prapiestytė, Vilnius University Faculty of Law, Department of Public Law, Doctoral Student. Research interests: procedural law of the European Union, the relationship between the jurisprudence of the national courts and the jurisprudence of the Court of Justice, administrative law.